

INFORMĀCIJA PAR LIETU Nr. 2018-10-0103

“Par Krimināllikuma 237.¹ panta otrās daļas, redakcijā, kas bija spēkā no 2013. gada 1. aprīļa līdz 2015. gada 1. decembrim, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 90. pantam un 92. panta otrajam teikumam un Ministru kabineta 2007. gada 25. septembra noteikumu Nr. 645 “Noteikumi par Nacionālo stratēģiskas nozīmes preču un pakalpojumu sarakstu” pielikuma 10A905 sadaļas “e” apakšpunkta redakcijā, kas bija spēkā no 2009. gada 28. novembra līdz 2014. gada 23. janvārim, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta otrajam teikumam”

Satversmes tiesa šādā sastāvā: tiesas sēdes priekšsēdētāja Ineta Ziemele, tiesneši Sanita Osipova, Aldis Laviņš, Gunārs Kusiņš, Daiga Rezevska, Jānis Neimanis un Artūrs Kučs, 2018. gada 15. janvārī plkst. 10.00 izskatīs lietu Nr. 2018-10-0103 tiesas sēdē ar lietas dalībnieku piedalīšanos.

Lietas dalībnieki

Pieteikuma iesniedzējs: Mareks Beluga.

Institūcijas, kas izdevušas apstrīdētos aktus: Latvijas Republikas Saeima un Ministru kabinets.

Pieaicinātās personas

Tieslietu ministrija, Aizsardzības ministrija, Iekšlietu ministrija, Valsts drošības dienests, Stratēģiskas nozīmes preču kontroles komiteja, Valsts policija, tiesībsargs, Rīgas Stradiņa universitātes Juridiskās fakultātes asociētais profesors *Dr. iur.* Aldis Lieljuksis.

Apstrīdētās normas

Krimināllikuma 237.¹ panta otrā daļa redakcijā, kas bija spēkā no 2013. gada 1. aprīļa līdz 2015. gada 1. decembrim (turpmāk – apstrīdētā Krimināllikuma norma):

“(2) Par sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītu vai pielāgotu iekārtu, ierīču vai instrumentu un to komponentu aprites aizlieguma pārkāpšanu –

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz diviem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu, atņemot tiesības uz noteiktu nodarbošanos uz laiku līdz pieciem gadiem.”

Ministru kabineta 2007. gada 25. septembra noteikumu Nr. 645 „Noteikumi par Nacionālo stratēģiskas nozīmes preču un pakalpojumu sarakstu” (turpmāk – Noteikumi Nr. 645) pielikuma 10A905 sadaļas

“e” apakšpunkts redakcijā, kas bija spēkā no 2009. gada 28. novembra līdz 2014. gada 23. janvārim (turpmāk – apstrīdētā noteikumu norma):

“e. iekārtas un ierīces operatīvās darbības pasākumu traucēšanai:

(sk. Eiropas Savienības Kopējo militāro preču sarakstu)

1. speciālie indikatori
2. speciālie lokatori
3. skeneri
4. skrembleri
5. speciālie frekvenču mērītāji
6. plaša frekvenču diapazona trokšņu ģeneratori.”

Augstāka juridiska spēka normas

Satversmes 90. pants: “Ikvienam ir tiesības zināt savas tiesības.”

Satversmes 92. panta otrais teikums: “Ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta saskaņā ar likumu.”

Pieteikuma iesniedzēja apsvērumi

Pieteikuma iesniedzējs uzskata, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmei tādēļ, ka tās nav pieņemtas normatīvajos tiesību aktos noteiktajā kārtībā, kā arī nav pietiekami skaidras, lai persona uz to pamata tiktu saukta pie kriminālatbildības.

Pieteikuma iesniedzējs atzīts par vainīgu apstrīdētajā Krimināllikuma normā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, jo viņš uzglabājis apstrīdētās noteikumu normas 6. apakšpunktā norādītu precī, proti, ierīci, kura kriminālprocesa ietvaros atzīta par plaša frekvenču diapazona trokšņu ģeneratoru.

Projektu likumam, ar kuru Krimināllikums ticis papildināts ar 237.¹ pantu, Saeimā esot iesniedzis Tieslietu ministrs. Tādējādi esot pārkāpts Satversmes 65. pants. Turklāt Krimināllikuma 237.¹ pants esot iekļauts šajā likumprojektā tikai ar priekšlikumu pirms likumprojekta trešā lasījuma. Tātad Krimināllikuma 237.¹ pants neesot izvērtēts trīs lasījumos atbilstoši Saeimas kārtības ruļļa 114. panta prasībām.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka nodarījuma brīdī vēl nebija izveidojusies judikatūra par apstrīdētās Krimināllikuma normas interpretāciju. Tādēļ tās saturu un tvērumu persona varējusi noskaidrot, vienīgi patstāvīgi veicot tās interpretāciju un izmantojot tiesību doktrīnas atziņas.

No Operatīvās darbības likuma normām izrietot, ka visi sevišķā veidā veicamie operatīvās darbības pasākumi ir vērsti tikai uz informācijas iegūšanu. Tādējādi esot secināms, ka apstrīdētā Krimināllikuma norma neaptver tādas ierīces, ar kurām nav iespējams iegūt informāciju un kuras paredzētas tikai operatīvo pasākumu traucēšanai. Tādēļ, Pieteikuma iesniedzēja ieskatā, nav iespējams saprātīgi paredzēt, ka saskaņā ar apstrīdēto Krimināllikuma normu persona tiks saukta pie kriminālatbildības arī par tādu ierīču glabāšanu, kuru pielietojuma mērķis ir operatīvās darbības pasākumu traucēšana. Arī pats likumdevējs neesot uzskatījis, ka apstrīdētajā Krimināllikuma normā bija paredzēta kriminālatbildība par operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētu ierīču aprites aizlieguma pārkāpšanu, jo vēlāk apstrīdētās normas tiesiskais sastāvs tika papildināts ar tiešu norādi uz operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētām ierīcēm.

Turklāt, lai saprastu, ka apstrīdētās Krimināllikuma normas saturs noskaidrojams, pamatojoties uz noteikumiem Nr. 645 un to pielikumā ietverto Nacionālo stratēģiskas nozīmes preču un pakalpojumu sarakstu, personai esot vispirms jāizskata vairāki citi normatīvie tiesību akti. Šāda pārlietu sarežģīta blanketas Krimināllikuma normas struktūra neatbilstot krimināltiesību normai izvirzāmajām kvalitātes prasībām.

Pieteikuma iesniedzēja ieskatā, Ministru kabinets pieņēmis apstrīdēto noteikumu normu, pārkāpjot savas kompetences robežas, kuras tam izriet no Eiropas Savienības normatīvajiem tiesību aktiem.

Apstrīdētajā noteikumu normā uzskaitītās ierīces esot divējāda lietojuma preces. Atbilstoši Eiropas Savienības normatīvajiem tiesību aktiem dalībvalstīm esot tiesības noteikt ierobežojumus tikai šādu preču eksportam. Dalībvalstīm neesot piešķirtas tiesības noteikt vispārēju šādu preču aprites aizliegumu. Tādēļ Ministru kabinets neesot bijis tiesīgs attiecināt vispārīgus aprites kontroles pasākumus uz apstrīdētajā noteikumu normā norādītajām ierīcēm.

Dalībvalsts varot attiecināt eksporta kontroles pasākumus uz noteiktām divējāda lietojuma precēm, kuru eksporta kontrole nav paredzēta Eiropas Savienības normatīvajos tiesību aktos, tikai tad, ja šie pasākumi ir pamatoti ar sabiedrības drošības vai cilvēktiesību apsvērumiem. Taču tādu ierīču kā tā, kura atradusies Pieteikuma iesniedzēja rīcībā, tehniskie parametri esot tik nenozīmīgi, ka tās nevarot radīt draudus sabiedrības drošībai vai citu personu tiesībām vai interesēm. Tādēļ Ministru kabinets neesot bijis tiesīgs attiecināt uz tām arī eksporta ierobežojumus.

Ministru kabinets, pieņemot apstrīdēto noteikumu normu, esot pārkāpis arī tam likumā noteiktā pilnvarojuma robežas, jo ar Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 3. panta pirmo daļu tas pilnvarots noteikt tikai sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītu vai pielāgotu ierīču vai instrumentu un to komponentu sarakstu. Ar apstrīdēto noteikumu normu sevišķā veidā veicamiem

operatīvās darbības pasākumiem paredzētu iekārtu un ierīču kategorijā iekļaujot preces operatīvās darbības pasākumu traucēšanai, Ministru kabinets esot paplašinājis apstrīdētās Krimināllikuma normas saturu.

Apstrīdētā noteikumu norma neesot bijusi pieejama Pieteikuma iesniedzējam vietnē *www.likumi.lv* tajā redakcijā, kurā tā viņam piemērota. Proti, šajā vietnē pieejamās noteikumu Nr. 645 sistematizētās versijas izdrukā, kas veikta 2013. gada 14. oktobrī, apstrīdētās noteikumu normas teksts esot daļēji svītrots.

Apstrīdētā noteikumu norma neesot pietiekami skaidra un saprotama, jo saskaņā ar Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 11. pantu to, vai konkrētā ierīce ir stratēģiskas nozīmes prece, proti, vai tā ietilpst apstrīdētās noteikumu normas tvērumā, nosakot eksperti, pamatojoties uz tiem pieejamo informāciju, kā arī savām speciālajām zināšanām. Tas nozīmējot, ka apstrīdēto noteikumu normu neesot iespējams piemērot bez eksperta palīdzības.

Arī Ministru kabinets esot atzinis, ka apstrīdētā noteikumu norma nav pietiekami skaidra. Proti, apstrīdētajā noteikumu normā vēlāk izdarītu grozījumu anotācijā esot norādīts, ka Noteikumu Nr. 645 pielikumā ietvertie speciālo ierīču un programmatūras definējumi ir nepilnīgi un neprecīzi, neatbilst praksē izmantotajām tehnoloģijām, ir pārāk plaši formulēti, vispārīgi, nekonkrēti un neviennozīmīgi interpretējami, kā arī neskaidri.

Apstrīdētajā noteikumu normā un attiecīgajā Noteikumu Nr. 645 pielikuma sadaļā norādītas atsauces uz Eiropas Savienības normatīvajiem tiesību aktiem, pamatojoties uz kurām varot secināt, ka aprites ierobežojumi attiecināmi tikai uz tajos norādītajiem kritērijiem atbilstošām precēm. Tādējādi no apstrīdētās noteikumu normas skaidri neizrietot, ka aprites ierobežojumi attiecināmi uz visām attiecīgajās kategorijās ietilpstošajām precēm, un tādēļ tā esot neskaidra un maldinoša.

Turklāt Noteikumu Nr. 645 pielikumā norādītās sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem paredzētu preču kategorijas esot formulētas tik vispārīgi, ka persona, kurai nav pieredzes operatīvās darbības jomā, nemaz nevarētu izprast attiecīgo jēdzienu nozīmi un saturu.

Institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimas – apsvērumi

Saeima uzskata, ka apstrīdētā Krimināllikuma norma atbilst Satversmes 90. pantam un 92. panta otrajam teikumam.

Pieteikuma iesniedzējs neesot izteicis iebildumus pret apstrīdētās normas pieņemšanas procesu. Proti, Krimināllikuma 237.¹ panta otrā daļa izteikta apstrīdētajā redakcijā ar 2012. gada 13. decembra likumu „Grozījumi Krimināllikumā”, kurš tika pieņemts un izsludināts Satversmē un Saeimas kārtības rullī

noteiktajā kārtībā. Pieteikuma iesniedzējs esot izteicis iebildumus tikai par likumu, ar kuru Krimināllikumā iekļauts 237.¹ pants, taču šā likuma normas izskatāmajā lietā nav apstrīdētas.

No Noteikumu Nr. 645 pielikumā ietvertā preču uzskaitījuma izrietot, ka ierīces operatīvās darbības pasākumu traucēšanai ir sevišķā veidā veicamiem operatīvās darbības pasākumiem speciāli radītu vai pielāgotu ierīču paveids, nevis cita stratēģiskas nozīmes preču kategorija. Tādējādi saskaņā ar Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 5.¹ panta pirmo daļu nodarījuma brīdī bija aizliegta arī operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētu ierīču aprite. Persona esot varējusi saprātīgi paredzēt, ka apstrīdētajā Krimināllikuma normā noteikta kriminālatbildība arī par operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētas ierīces glabāšanu.

Lai atzītu personu par vainīgu apstrīdētajā Krimināllikuma normā noteiktā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā, esot jākonstatē tas, ka persona apzinājusies savu rīcību un vēlējusies veikt apstrīdētajā Krimināllikuma normā minētās darbības. Saskaņā ar Stratēģiskās nozīmes preču aprites likuma 11. pantu persona varot novērst šaubas par konkrētās preces statusu, vēršoties Stratēģiskas nozīmes preču kontroles komitejā. Tādējādi tiek novērsta iespējamība, ka par vainīgu šā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā tiek atzīta tāda persona, kura nav apzinājusies savu darbību kaitīgumu. Līdz ar to apstrīdētā Krimināllikuma norma esot pietiekami skaidra, lai persona, nepieciešamības gadījumā atbilstoši konsultējoties, varētu izsecināt, par kādām darbībām tā tiks saukta pie kriminālatbildības.

Tieša norāde uz operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētu ierīču aprites aizliegumu Krimināllikuma 237.¹ panta otrajā daļā esot iekļauta ar vēlākiem grozījumiem tādēļ, lai nostiprinātu jau iepriekš apstrīdētajā Krimināllikuma normā paredzēto atbildību. Minētie grozījumi paši par sevi nenozīmējot, ka šī preču kategorija pirms to pieņemšanas neietilpa apstrīdētās Krimināllikuma normas tiesiskajā sastāvā vai ka apstrīdētā Krimināllikuma norma bija neskaidra.

Turklāt apstrīdētās Krimināllikuma normas saturs esot skaidrots tiesu praksē, un tas, ka par noteikumu Nr. 645 pielikumā noteikto operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzēto ierīču aprites aizlieguma pārkāpšanu iestājas kriminālatbildība, esot konsekventi atzīts vēl pirms minēto grozījumu spēkā stāšanās.

Institūcijas, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Ministru kabineta – apsvērumi

Ministru kabinets uzskata, ka apstrīdētās normas atbilst Satversmes 90. pantam un 92. panta otrajam teikumam.

Ministru kabinets norāda, ka saskaņā ar apstrīdēto Krimināllikuma normu persona bija saucama pie kriminālatbildības arī par operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētu ierīču aprites aizlieguma pārkāpumu. Ar vēlākiem grozījumiem Krimināllikuma 237.¹ panta otrā daļa papildināta ar tiešu norādi uz

sevišķā veidā veicamu operatīvās darbības pasākumu traucēšanai speciāli radītām vai pielāgotām ierīcēm, lai uzsvērtu atbildību par šī aizlieguma pārkāpšanu. Šo grozījumu izstrādes procesā esot uzsvērts, ka saskaņā ar apstrīdētajām normām kriminālatbildība par šo ierīču aprites aizlieguma pārkāpumu bija paredzēta jau iepriekš.

Apstrīdēto normu saturs esot objektīvi noskaidrojams, ņemot vērā to savstarpējo saikni, kā arī to saikni ar citām tiesību normām, kuras regulē stratēģiskas nozīmes preču apriti Latvijā un Eiropas Savienībā. Tādējādi persona varot izsecināt, par kādu preču aprites aizlieguma pārkāpšanu ir paredzēta kriminālatbildība. Arī tiesu praksē esot atzīts, ka apstrīdētās normas noteica kriminālatbildību par operatīvās darbības pasākumu traucēšanai paredzētu iekārtu un ierīču aprites aizliegumu.

Ministru kabineta ieskatā, apstrīdētās normas pieņemtas un izsludinātas normatīvajos tiesību aktos paredzētajā kārtībā un apstrīdētā noteikumu norma ir pieņemta Ministru kabinetam Stratēģiskas nozīmes preču aprites likuma 3. panta pirmajā daļā noteiktā pilnvarojuma ietvaros.

Stratēģiskās nozīmes preču aprites likumā paredzētie aprites ierobežojumi esot pamatoti ar nacionālās drošības interesēm, bet Eiropas Savienības normatīvie akti neierobežojot dalībvalstu kompetenci jautājumos, kas skar nacionālo drošību un sabiedrisko kārtību un drošību.

Ņemot vērā, ka stratēģiskas nozīmes preču sarakstos kopumā ir iekļauts ievērojams dažādu nozaru preču skaits, Stratēģiskas nozīmes preču aprites likums ticis izstrādāts ar mērķi sniegt atbalstu šo preču identificēšanā. Šā likuma 11. pantā esot paredzēta kārtība, kādā tiek identificētas stratēģiskas nozīmes preces, proti, esot paredzēta skaidra kārtība, kādā fiziska vai juridiska persona var pārliecināties par to, vai preces ir iekļautas stratēģiskas nozīmes preču sarakstos.

Apstrīdētās noteikumu normas 6. apakšpunktā norādītās ierīces esot iekļautas arī Eiropas Savienības starptautiskai kontrolei pakļauto divējāda lietojuma preču sarakstā. Apstrīdētajā noteikumu normā ietvertajai atsaucei uz Eiropas Savienības Kopējo militāro preču sarakstu esot informatīva nozīme, proti, tās mērķis esot brīdināt par iespējamību, ka prece var būt iekļauta arī minētajā sarakstā un ka tādēļ tai var būt piemērojami atšķirīgi kontroles nosacījumi.

Tiesas process

Lietas Nr. 2018-10-0103 izskatīšana tiks uzsākta 2019. gada 15. janvārī. Tiesas sēdes laikā lietas dalībnieki izklāsta lietas faktiskos apstākļus un juridisko pamatojumu, tiek uzklautas pieaicinātās personas, nopratināti liecinieki, tad seko tiesas debates un replikas. Tiesas sēde beidzas ar tiesas sēdes priekšsēdētāja paziņojumu par to, kad tiks pasludināts spriedums. Satversmes tiesas likumā noteiktajos gadījumos līdz

sprieduma pasludināšanai tiesvedību lietā var izbeigt. Spriedumu pieņem ne vēlāk kā 30 dienas pēc pēdējās tiesas sēdes.

Par nolēmuma pasludināšanas dienu un laiku tiks izsūtīta preses relīze.

Informācija sagatavota ar mērķi informēt par Satversmes tiesā izskatāmās lietas faktiskajiem apstākļiem un lietas dalībnieku apsvērumiem. Tā nav uzskatāma par sprieduma daļu un nav saistoša Satversmes tiesai. Spriedumi, lēmumi un cita informācija par Satversmes tiesu atrodama tiesas mājaslapā www.satv.tiesa.gov.lv.

Ketija Strazda

Satversmes tiesas priekšsēdētāja palīdze

Ketija.Strazda@satv.tiesa.gov.lv

67830749, 26200580